

strateginen TUTKIMUS

**Resilientti koulu ja
koulutus (EduRESCUE)**

Tilannekuvaraportti 2021

SUOMEN AKATEMIA

1. Tiivistelmä

COVID-19-pandemia on heijastunut suomalaiseen yhteiskuntaan hyvinvoinnin ongelmina, oppimisvajeena sekä opintojen viivästymisinä ja koulutuksen keskeyttämisinä. Se on ennen kaikkea lisännyt riskiä yhdenvertaisen, laadukkaan koulutuksen saavutettavuuteen. Resilientti koulu ja koulutus (EduRESCUE) -konsortiossa lähestytään pandemiasta toipumista ja koulutussektorin joustavaa suuntautumista tulevaisuuteen yksilöiden, kouluyhteisöjen, opettajien ja rehtorien koulutuksen, koulua koskevan lainsäädännön sekä poliittisen ohjauksen välisen vuorovaikutuksen kautta. EduRESCUE:n yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tavoitteena on: (1) tukea yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon toteutumista sekä yksilöllisten kokemusten ja tarpeiden huomioimista koulutuspoliittisessa päätöksenteossa ja opetuksen järjestämisessä; (2) edistää lasten, nuorten, opettajien, rehtoreiden ja huoltajien hyvinvointia ja resilienssiä; (3) tunnistaa oppimisvaje ja rakentaa välineitä, joilla kurotaan oppimisvajetta ja vähennetään riskejä opintojen viivästymiseen ja koulutuksen keskeyttämiseen; (4) edistää opettajien ja rehtoreiden sekä opettajaksi opiskelevien ja opettajankouluttajien kompetenssia toimia ja selviytyä poikkeustilanteissa; ja (5) rakentaa sidosryhmäyhteistyönä pandemiasta toipumisen tiekartta.

Tutkimus ja vuorovaikutus tapahtuu kuuden työpaketin kautta. Tutkimusaineistoina käytetään laajoja kansallisia ja kansainvälisiä oppilaita, opettajia, rehtoreita, huoltajia ja opettajaksi opiskelevia koskevia aineistoja, interventioiden tuloksia, rekisteritietoja sekä poliittisia ja juridisia dokumentteja ja tilastoja. Hankkeessa kerätään myös uutta aineistoa koskien oppimisvajetta ja opettajankoulutuksen interventioaineistoa etäopetuksen tunne- ja vuorovaikutusosaamisesta sekä yhteistyössä sidosryhmien kanssa kuullaan ns. hiljaisia ääniä, jotka ovat jääneet pandemian aikana vähälle huomiolle.

EduRESCUE-konsortion muodostavat Jyväskylän, Helsingin ja Turun yliopistojen sekä Koulutuksen tutkimuslaitoksen kasvatuksen, lainsäädännön, psykologian, taloustieteen, tilastotieteen ja informaatioteknologian tutkijat. Konsortion sidosryhmäyhteistyön keskeiset vuorovaikutustoimet ovat: 1) monialainen yhteiskehittäminen poliittisten toimijoiden kanssa; 2) kehittämistyö opettajan- ja rehtorikoulutuksen toimijoiden kanssa; 3) vuoropuhelu rehtoreiden, opettajien, opettajaopiskelijoiden, huoltajien ja oppilaiden edustajien kanssa; 4) monitieteinen kansainvälinen ja kansallinen tutkimusyhteistyö, ja 5) laaja yhteiskunnallinen vuoropuhelu. EduRESCUE tukee koulutusta ja koulutuksen järjestämistä koskevan lainsäädännön ja päätöksenteon muutoksia, edistää niiden kustannustehokasta toimeenpanoa ja toteuttaa kriisin jälkeistä toipumista, jotta suomalaisessa hyvinvointiyhteiskunnassa voidaan edistää yksilön oikeuksia, tasa-arvoa ja syrjäytymättömyyttä koulutuksesta ja parantaa laadukkaan koulutuksen saavutettavuutta kaikissa olosuhteissa.

2. Yhteiskunnallinen haaste

On selvää näyttöä, että koulutus on keskeinen suojaava tekijä hyvinvoiville ja selviytymiskykyisille yksilöille ja koko yhteiskunnalle. COVID-19-pandemia on kuitenkin lisännyt yhteiskunnassa eriarvoisuutta, muuttanut kansalaisten hyvinvointia ja haastanut koulutuksen toimijoita maailmanlaajuisesti (OECD, 2021). Lisäksi kasvava eriarvoisuus ja suomalaisen yhteiskunnan lisääntyvä monimuotoisuus uhkaavat laadukkaan koulutuksen tasapuolista saavutettavuutta ja koulutukseen osallistumista. Pandemian vuoksi riski koulutuksen keskeyttämisestä, erityisesti heikoimmassa asemassa olevien oppilaiden keskuudessa, kasvaa (Bol, 2020). Koulutusjärjestelmä tarvitsee resilienssiä pandemiasta toipumiseen ja valmistautuessa tulevaisuuden haasteisiin.

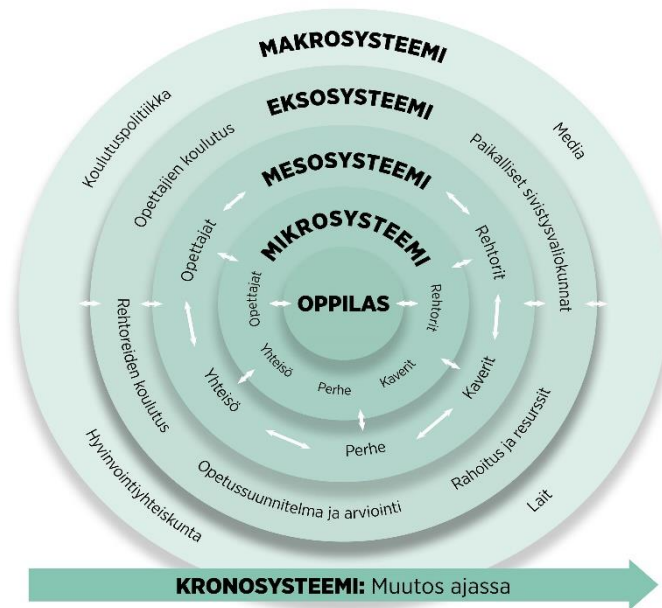
2.1. Tutkimuksen lähtökohtana oleva yhteiskunnallinen haaste ja sen ratkaiseminen

COVID-19-pandemiasta toipumisen yhteydessä on puhuttu yksilöiden, yhteisöjen, järjestelmien ja valtioiden resilienssistä, eli kriisistä selviytymisestä ja palautumisesta. Resilienssi on koko yhteiskunnan eri järjestelmien kykyä kestää ja toipua merkittävistä haasteista, jotka uhkaavat sen vakautta, elinkelpoisuutta tai kehitystä (Masten & Motti-Stefanidi, 2020). Koulujärjestelmän kohdalla tämä tarkoittaa sekä koko järjestelmän että yksittäisen koulun oppimis- ja sopeutumiskykyä sekä kykyä organisoida toimintaa uudella tavalla. Opetushenkilöstöllä tulisi olla kykyä toimia proaktiivisesti ja joustavasti ja vastata oppilaiden koulutuksellisiin, sosiaalisiin ja psykologisiin tarpeisiin kaikissa olosuhteissa. Tästä syystä koulua koskevan lainsäädännön, poliittisen ohjauksen ja resurssien jaon tulisi tukea resilienssiä.

COVID-19-pandemia on lisännyt eriarvoisuutta suomalaisessa yhteiskunnassa ja koulutussektorilla useiden tekijöiden vuoksi. Ensinnäkin oppilaiden oppimis- ja hyvinvointivajeilla on ollut taipumus kasaantua pandemian aikana jo alun perin haavoittuvassa asemassa oleville oppilaille (OECD, 2021). Huolimatta etäopetuksen ilmeisistä kielteisistä vaikutuksista oppimistuloksiin ja hyvinvointiin, pieni osa oppilaista on myös selvinnyt hyvin ja kokenut hyötyvänsä etäopetuksesta (Lerikkanen, 2021; Salmela-Aro ym., 2021). Toiseksi koulujen resurssit jakoutuivat epätasaisesti etäopetuksessa vaadittavien nettiyhteyksien ja laitteiden saatavuudessa sekä opettajien digitaitojen suhteen (Vuorio ym., 2021) kuin myös opettajien hyvin yksilöllisesti koetun hyvinvoinnin ja työinnön suhteen (Pöysä ym., 2021). Kolmanneksi kodin tilanne ja vanhempien erilaiset resurssit lastensa tukemiseen etäopetuksen aikana ovat korostuneet (Sorkkila & Aunola, 2021; Upadyaya & Salmela-Aro, 2021). Neljänneksi rehtoreiden työmäärän ja työtehtävien ennakoimaton kasvu on lisännyt koko koulu yhteisön kuormitusta (Salmela-Aro ym., 2021; Upadyaya ym., 2021). Lisäksi pandemia on tuonut esille koulua koskevan lainsäädännön puutteet ja alueellisten ratkaisujen ja rajoitusten moninaisuuden (Salminen, 2020).

EduRESCUE lähestyy pandemioista toipumista bioekologisen systeemitheorian pohjalta (Bronfenbrenner & Morris, 2006) yksilöiden, koulu yhteisöjen, opettajien ja rehtorien koulutuksen, koulutusta koskevan lainsäädännön, poliittisen ohjauksen ja taloudellisten resurssien vuorovaikutuksena (ks. kuvio 1). Lisäksi pandemian eri vaiheissa tapahtuvia muutoksia tarkastellaan myös ajan suhteen.

Kuva 1. Koulutuksen ekosysteemi EduRESCUE-hankkeessa

2.2. Yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tavoitteet ja keinot

EduRESCUE vahvistaa tutkimusperusteista ymmärrystä COVID-19-pandemian vaikutuksista lasten ja nuorten hyvinvointiin ja oppimiseen sekä luo kokonaisvaltaisen käsityksen pandemian vaikutuksista koulutus sektorille ja sen eri toimijoille. Hankkeen yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tavoitteet täydentävät toisiaan selvittäessä, miten lainsäädäntö ja poliittiset suositukset ovat vaikuttaneet koulutusjärjestelmään pandemian aikana ja sen jälkeen, erityisesti yhdenvertaisuuden, yksilön oikeuksien, oppimistulosten ja hyvinvoinnin osalta. Lisäksi tarkastellaan koulujen henkilöstön ja huoltajien hyvinvointia sekä opettajien ja rehtoreiden koulutukseen liittyviä uudistamistarpeita koskien poikkeustilanteissa ja etäopetuksessa tarvittavia kompetensseja ja resilienssiä. Tavoitteemme ovat seuraavat:

(1) Tukea yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon toteutumista sekä yksilöllisten kokemusten ja tarpeiden huomioimista koulutuspoliittisessa päätöksenteossa ja opetuksen järjestämisessä. COVID-19-pandemia on tuonut esiin puutteita digitaalisissa välineissä ja taidoissa sekä vaihtelua etäopetuksen laadussa ja koulutukseen pääsystä, mikä on vahvistanut lasten ja nuorten eriarvoisuutta. EduRESCUE tarkastelee mahdollisuuksia muuttaa koulutusta koskevaa lainsäädäntöä tukemaan joustavaa koulutuksen järjestämistä

turvaamalla yhdenvertainen pääsy laadukkaaseen koulutukseen. Peruskoulun etä- ja monimuoto-opetusta koskevat lainsäädännölliset muutokset (Salminen, 2020) ovat yksi mahdollisuus toteuttaa ketterämpiä koulutuksellisia ratkaisuja myös pandemian jälkeen. Tältä osin EduRESCUE tekee kiinteää yhteistyötä PANDEMICS-ohjelman toisen konsortion Oikeudenmukainen toipuminen pandemiasta – perustuslailliset oikeudet, legitiimi hallinta ja saadut opit (JuRe) -konsortion kanssa. Lisäksi hankkeessa kehitetään sidosryhmien yhteistyönä poliittisia suosituksia, joiden avulla on mahdollista investoida tuleviin kriiseihin valmistautumiseen siten, että koulutus on yhteiskunnassa taloudellisesti kestävä ja turvaa yksilöiden tasa-arvoisen oikeuden saada laadukasta koulutusta sen toteutusmuodosta riippumatta.

(2) Edistää lasten, nuorten, opettajien, rehtoreiden ja huoltajien hyvinvointia ja resilienssiä. Pandemia on lisännyt kuormitusta kaikissa näissä ryhmissä. Oppilaiden, opettajien ja rehtoreiden selviytymismekanismit ovat vaihdelleet suuresti (Pöysä ym., 2021; Salmela-Aro ym., 2021; Upadyaya ym., 2021) ja myös huoltajien rooli lapsen ja nuoren hyvinvoinnin ja oppimisen tukemisessa on ollut eriarvoistavaa huoltajien oman hyvinvoinnin heiketessä (Sorkkila & Aunola, 2021; Upadyaya & Salmela-Aro, 2021). EduRESCUE tarkastelee kouluyhteisön ja perheiden hyvinvoinnin ja selviytymiskyvyn roolia lasten ja nuorten hyvinvoinnissa ennen pandemiaa, sen aikana ja sen jälkeen pitkäjänteisten sekä opettajien, rehtoreiden ja huoltajien barometrien avulla. Lisäksi kuullaan erityisesti havoittuvassa asemassa olevien lasten ja nuorten ns. hiljaisia ääniä heidän hyvinvointiinsa ja koulunkäyntiinsä liittyvistä tekijöistä pandemia aikana ja sen jälkeen. Tavoitteena on rakentaa malleja ja kehittää keinoja sekä digitaalisia välineitä tunnistaa hyvinvoinnin riskejä ja vahvistaa suojaavia tekijöitä.

(3) Tunnistaa oppimisvaje ja rakentaa välineitä, joilla kurotaan oppimisvajetta ja vähennetään riskejä opintojen viivästymiseen ja koulutuksen keskeyttämiseen. Koulujen sulkemisen ja etäopetukseen siirtymisen on osoitettu lisäävän oppimisvajetta (e.g., Engzell et al., 2021), erityisesti riskiryhmiin kuuluvien oppilaiden kohdalla (Maldonado & DeWitte, 2020). Suomessa koulut suljettiin COVID-19-pandemian alkaessa, ja lähiopetus korvattiin etäopetuksella lähes kokonaan. Epidemian vakavuus ja sitä kautta koulujen sulkuaika vaihtelivat eri puolilla maata ja eri ikäisten oppilaiden kohdalla. EduRESCUE hyödyntää tätä alueellista vaihtelua arvioitaessa etäopetuksen vaikutuksia oppimistuloksiin perusopetuksessa ja lukiossa. Lisäksi mm. PISA-aineistot mahdollistavat kansainväliset vertailut pandemian vaikutuksista oppimistuloksiin eri maissa. Tulosten pohjalta hankkeessa kehitetään interventioita ja laajennettuja oppimismahdollisuuksia hyödyntämällä uuden sukupolven digitaalista ViLLE-koulutuslusta oppimisvajeen havaitsemiseksi, paikkaamiseksi ja ehkäisemiseksi.

(4) Edistää opettajien ja rehtoreiden sekä opettajaksi opiskelevien ja opettajankouluttajien kompetenssia toimia ja selviytyä poikkeus-tilanteissa. COVID-19-pandemian aikana on ollut ilmeistä, että rehtoreiden ja

opettajien tulee jatkossa olla paremmin valmistautuneita nopeisiin yhteiskunnallisiin muutoksiin ja poikkeustilanteissa toimimiseen. EduRESCUE kehittää yhdessä opettajankoulutuslaitosten ja rehtorikoulutuksen kanssa opettajien ja rehtorien koulutukseen malleja, sisältöjä ja välineitä, joilla vahvistetaan osaamista poikkeustilanteissa, erityisesti tunne- ja vuorovaikutusosaamista etäopetuksessa. Lisäksi kehitetään opettajien ja rehtoreiden koulutusta vahvistamaan riskien hallintaa ja lainsäädäntöosaamista sekä ymmärrystä erilaisten ratkaisujen seurauksista.

(5) Rakentaa sidosryhmäyhteistyönä pandemiasta toipumisen tiekartta.

Luodaan yhdessä sidosryhmien kanssa tutkimusperusteinen pandemiasta toipumisen tiekartta tasa-arvoisen ja joustavan koulutusjärjestelmän kehittämiseksi tulevia kriisejä varten. Yhteistyössä syntyneitä ideoita, malleja ja välineitä muovataan koko hankkeen ajan konsortion tutkijoiden, poliittisten päättäjien, koulutuksen ammattilaisten, oppilaiden ja muiden sidosryhmien kanssa. Hanke tuottaa tietoa, aloitteita ja suosituksia, joilla vähennetään koulunkäynnin keskeyttämisen riskiä, joka liittyy koulupudokkuuteen, syrjäytymiseen ja julkisiin sosiaali-, terveys- ja oikeusjärjestelmiin liittyviin kustannuksiin pandemian aikana ja sen jälkeen.

3. Tutkimuksen state-of-the-art

EduRESCUE on edelläkävijä koulujen resilienssiä koskevassa kansainvälisessä tutkimuksessa, jonka teemoina ovat koulutuksen merkitys hyvinvoinnin, oppimisvajeen ja eriarvoisuuden näkökulmista sekä erilaisten opetukseen ja hyvinvointiin liittyvien digitaalisten interventioiden vaikuttavuudesta ennen pandemiaa, pandemian aikana ja sen jälkeen. Hanke tuottaa uutta ymmärrystä siitä, miten rakennetaan resilientti koulu ja koulutusjärjestelmä, jolla on valmius ja joustavuutta toimia myös tulevissa poikkeusoloissa ja miten lainsäädäntöä ja koulutuspoliittisia suosituksia tulee muuttaa, jotta ne voivat parhaiten tukea muutosta tasa-arvoisempaan koulutusjärjestelmään ja monimuotoiseen opiskeluun myös pandemian jälkeen.

Uuden tieteellisen paradigman kehitystyö edellyttää olemassa olevien teorioiden tarkistamista, uuden tiedon luomista ja hyödyntämistä, menetelmiä ja ratkaisuja tutkimuksen kannalta relevanttien tieteenalojen yhdyspinoilla. Hankkeessa on potentiaalia merkittäviin tieteellisiin läpimurtoihin koskien monitieteistä ymmärrystä koulujen ja koulutusjärjestelmän toimivuuteen ja resilienssiin liittyvien tekijöiden mekanismeista yhteiskunnan eri tasoilla lähtien yksilöistä, yhteisöistä, opettajan- ja rehtorienkoulutuksesta, lainsäädännöstä ja poliittisesta ohjauksesta. Yksilöiden ja oppimisyhteisöjen välisestä vuorovaikutuksesta poikkeustilanteissa tiedetään vasta vähän. Esimerkiksi oppilaiden ja opettajien etäopetuksessa opituista taidoista tai sopeutumisstrategioista ja tähän liittyvästä hyvinvoinnista ja oppimisesta ei ole aiempaa tutkimusta. Myöskään siitä, miten pandemia on vaikuttanut haavoittuvassa asemassa olevien lasten ja nuorten hyvinvointiin, oppimiseen

ja opiskeluun kiinnittymiseen, ei ole tutkittu: Miksi jotkut selviävät ja toiset eivät? Emme vielä tiedä, miten pandemiasta selvitään, oppimisvaje paikataan tai mitkä tekijät kompensoivat pandemian vaikutuksia tulevaisuudessa.

Tutkimustietoa ei ole myöskään saatavilla etäopetuksen vuorovaikutuksesta, koulujen etäjohtamisesta tai siitä, mitä selviämismekanismeja koulujen rehtoreilla ja opettajilla pandemiatilanteessa ja siitä selviämisessä on ollut ja mikä yhteys näillä on oppilaiden oppimiseen ja hyvinvointiin. Pyrimme laajentamaan aiempia havaintojamme tutkimalla, miten opetushenkilöstön, oppilaiden ja huoltajien hyvinvointi muuttuu, miten stressin ja vuorovaikutuksen välinen suhde vaihtelee ajassa ja miten nämä erot liittyvät oppimistuloksiin. Tarjoamme näyttöön perustuvaa ymmärrystä etäopetukseen liittyvistä riskeistä, kuin myös niistä käytänteistä koulussa ja kotona, jotka edistävät oppilaiden, opettajien ja perheiden hyvinvointia, oppimista ja resilienssiä pandemian aikana ja sen jälkeen.

4. Monitieteinen yhteistyö

EduRESCUE-konsortion tekemä tutkimus ylittää hankkeen tavoitteiden kannalta keskeisimpien tieteenalojen rajat: kasvatustiede, oikeustiede, psykologia, taloustieteet ja informaatioteknologia. Työpaketeissa on edustettuna asiantuntemusta niin opettajankoulutuksesta, koulutuksen johtamisesta, erityispedagogiikasta, oikeustieteestä, kehitys-, kasvatus- ja työpsykologiasta, taloustieteistä, tilastotieteestä kuin informaatioteknologiasta. Monitieteisellä konsortiolla on loistavat edellytykset syventää aiempaa ymmärrystä lasten, nuorten, opettajien, rehtoreiden ja perheiden hyvinvoinnista ja hyvinvoinnin yhteydestä oppimiseen sekä tuottaa digitaalisia välineitä ja toimintamalleja hyvinvoinnin ja oppimisen tukemiseen niin lähi-, etä- kuin monimuoto-opetuksessa. Monitieteinen tutkimusryhmä mahdollistaa erilaisten lähestymistapojen, aineistojen, tutkimusmenetelmien ja interventioiden vuoropuhelun. Sidosryhmäyhteistyö ylittää eri yhteiskunnallisten sektoreiden rajat. Tiivis yhteistyö valtionhallinnon, kuntien ja aluehallintoviraston sekä opettajan- ja rehtorikoulutuksen ja eri etujärjestöjen kanssa rakentaa resilienttiä koulua ja koulutusjärjestelmää, joka pystyy toimimaan poikkeustilanteissa joustavasti ja tarkoituksenmukaisella tavalla.

5. Vuorovaikutus ja vaikuttavuuden edistäminen

EduRESCUEn yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tavoitteiden saavuttaminen edellyttää laajaa yhteistyötä ja monipuolista vuorovaikutusta eri sidosryhmien kanssa seuraavasti:

(1) Monialainen yhteiskehittäminen poliittisten toimijoiden kanssa. Hanke tarjoaa tutkimukseen perustuvia suosituksia ja toimintaperiaatteita

kansallisen päätöksenteon tueksi mm. tapaamisten ja julkaisujen avulla. Lisäksi hanke järjestää yhteiskehittämistilaisuuksia pääsidosryhmien kanssa (esim. Opetus- ja kulttuuriministeriö, Opetushallitus, oikeusasiamies, Kuntaliitto, Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirasto, Helsingin, Turun ja Jyväskylän sivistystoimialat, TUTKAS: Tutkijoiden ja kansanedustajien seura).

(2) Kehittämistyö opettajien ja rehtorien koulutuksen toimijoiden kanssa.

Tiivis yhteistyö Opettajankoulutusfoorumin, Opetushallituksen sekä Jyväskylän, Helsingin ja Turun yliopistojen opettajan- ja rehtorikoulutuksen kanssa mahdollistaa hankkeen tulosten suoran hyödyntämisen sekä opettajien ja rehtoreiden valmiuksien parantamisen vastaamaan paremmin poikkeusoloissa tarvittavaa osaamista. Lisäksi hanke järjestää yhteistyössä Opetushallituksen ja Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintoviraston kanssa maan laajuisesti opetushenkilöstölle suunnattuja webinaareja ja tuottaa podcast-sarjan hankkeen tuloksista, tuotoksista, malleista ja välineistä.

(3) Vuoropuhelu rehtoreiden, opettajien, huoltajien ja oppilaiden edustajien kanssa.

EduRESCUE osallistuu vuosittain Opettajien ammattijärjestön (OAJ) järjestämille EDUCA-messuille, jossa on mahdollisuus keskustella opettajien ja rehtoreiden kanssa hankkeen tuloksista ja siitä, mitkä ovat suomalaisen koulutusjärjestelmän keskeisimpiä haasteita pandemiatilanteessa ja siitä toipumisessa. Vastaavia keskustelumahdollisuuksia järjestetään myös muiden sidosryhmien, kuten Suomen Rehtorit (ProRexi) ja Suomen Vanhempainliiton, kanssa. Oppilaiden osalta erityistä huomiota kiinnitetään kaikkein haavoittuvimmassa asemassa oleviin ns. riskiryhmiin yhteistyössä eri etujärjestöjen kanssa, joilla on runsaasti aineistoa lasten ja nuorten hyvinvoinnista ja haasteista etäopetuksen aikana. Koulutusyhteistyö Niilo Mäki -instituutin kanssa mahdollistaa webinaarien, julkaisujen ja uutiskirjeen kautta vuorovaikutuksen riskiryhmiä kouluttavien ammattilaisten kanssa. Hankkeen ”hiljaisia ääniä” edustava lasten ja nuorten neuvoa antava ryhmä mahdollistaa suoran vuorovaikutuksen tutkijoiden ja oppilaiden välillä.

(4) Monitieteinen kansainvälinen ja kansallinen tutkimusyhteistyö.

Tutkimustietoa tuotetaan avoimen tiedon periaatteiden mukaisesti (esim. tieteellinen julkaiseminen, konferenssit ja tutkijaliikkuvuus). Asiantuntijoista koostuva kansainvälinen tieteellinen neuvoa antava ryhmä tarjoaa monitieteisiä näkökulmia tutkimukselle. PANDEMICS-ohjelman hankkeiden välillä tehdään tiivistä yhteistyötä mm. yhteisten tapahtumien ja blogien muodossa.

(5) Laaja yhteiskunnallinen vuoropuhelu.

Käytämme useita olemassa olevia kanavia, jotka muodostavat laajan verkoston yleisön tavoittamiseksi. Yhteiskunnallisen vuoropuhelun mahdollistavat mm. sosiaalinen media, verkkosivusto, blogikirjoitukset, populaarit julkaisut, mediatiedotteet ja uutiskirjeet sekä sanomalehti- ja aikakauslehtiartikkelit sekä YouTube- ja podcast-sarjat. Yhteistyössä sidosryhmien kanssa toteutetaan avoimia seminaareja ja työpajoja, joissa hankkeen tuloksia jaetaan ja niistä keskustellaan sekä kerätään palautetta nykyisistä käytännöistä. Tapahtumat tallennetaan ja ne ovat saatavilla verkossa. Toimilla tavoitellaan myös

kansanedustajia ja kuntavaikuttajia, jotta saadaan ymmärrystä julkisten varojen käytöstä yhdenvertaisen koulutuksen kannalta keskeisiin tekijöihin.

Lähteet

Bol, T. (2020). Inequality in homeschooling during the Corona crisis in the Netherlands. First results from the LISS Panel. SocArXiv hf32q, Center for Open Science. DOI: 10.31219/osf.io/hf32q

Bronfenbrenner, U., & Morris, P. A. (2006). The bioecological model of human development. Teoksessa R. M. Lerner & W. Damon (toim.), *Handbook of child psychology: Theoretical models of human development* (s. 793–828). New York: John Wiley & Sons.

Engzell, P., Freya, A., & Verhagena, M. D. (2021). Learning loss due to school closures during the COVID-19 pandemic. *PNAS*, 118(17).

Lerkanen, M.-K. (2021). Rehtorit joutuivat lujille korona-aikana – Etäopetus luotiin tyhjästä muutamassa päivässä, mutta se oli vasta alkua. *MustRead Akatemia*. 5.10.2021. <https://bit.ly/2Z7SVpD>

Maldonado, E., & DeWitte, K. (2021). The effect of school closures on standardized student test outcomes. *British Educational Research Journal*. DOI: 10.1002/berj.3754

Masten, A. S., & Motti-Stefanidi, F. (2020). Multisystem resilience for children and youth in disaster: Reflections in the context of COVID-19. *Adversity and Resilience Science*, 1(2), 95–106.

OECD (2021). The state of school education: One year into the COVID pandemic, *OECD Publishing*, Paris. DOI: 10.1787/201dde84-en.

Pöysä, S., Pakarinen, E., & Lerkanen, M.-K. (2021). Patterns of teachers' occupational well-being during the Covid-19 pandemic: Relations to experiences of exhaustion and recovery, and interactional styles of teaching. *Frontiers in Education*, 6, 699785.

Salmela-Aro, K., Upadyaya, K., & Hietajärvi, L. (2020). Suomalaisten rehtorien ja opettajien työhyvinvointiprofiilit koronakeväänä. *Psykologia*, 55(6), 426–443.

Salmela-Aro, K., Upadyaya, K., Vinni-Laakso, J. & Hietajärvi, L. (2021). Adolescents' longitudinal school engagement and burnout before and during COVID-19: The role of socio-emotional skills. *Journal of Research on Adolescence*, 31, 796–807.

Salminen, J. (2020). Finsk krishantering i fredstid — beredskapslagen tillämpas för första gången. *Svensk Juristtidning*, 105(10), 1116–1129.

Sorkkila, M., & Aunola, K. (2021). Resilience and parental burnout among Finnish parents during the COVID-19-pandemic: Variable and person-oriented approaches. *The Family Journal*. DOI: 10.1177/10664807211027307

Upadyaya, K., & Salmela-Aro, K. (2021). Latent profiles of parental burnout during COVID-19: The role of child-related perceptions. *Frontiers in Psychology*, 12, 682642.

Upadyaya, K., Toyama, H., & Salmela-Aro, K (2021). School principals' stress profiles during COVID-19, demands and resources. *Frontiers in Psychology*, 12, 731929.

Vuorio, J., Ranta, M., Koskinen, K., Nevalainen-Sumkin, T., Helminen, J., & Miettunen, A. (2021). Etäopetuksen tilannekuva koronapandemiassa vuonna 2020. *Raportit ja selvitykset 2021:4*. Helsinki: Opetushallitus.